

Præsentation af kilde 15

– Henrik Cavlings erindring

Kildetype: Erindring om slaget på Fælleden fra Henrik Cavling.¹

Afsender: Henrik Cavling (1858-1933) var en dansk journalist og forfatter. I 1904 grundlagde Cavling Københavns Journalistforbund, og i 1905 blev han chefredaktør på den kulturradikale avis Politiken. I 1928 udgav Henrik Cavling første bind af sine erindringer, hvori erindringen om slaget på Fælleden optræder.

Datering: Cavlings erindring om slaget på Fælleden i 1872 er udgivet i 1928, og det formodes, at erindringen om begivenheden er nedskrevet omkring 1926-1927.

Kontekst: I 1927 forlod den aldrende Henrik Cavling Politiken, men fortsatte dog med at skrive, bl.a. sine erindringer, som blev til bøgerne ”Efter Redaktionens Slutning” i 1928 og ”Journalistliv” i 1930.

I 1928 opfattedes arbejderbevægelsen ikke længere som en samfundstrussel, men var blevet en normal og accepteret social og politisk faktor i Danmark.

Kommentarer til kildetyper: Erindrings kildeværdi afhænger af en række forskellige forhold. Jo længere tid der går mellem det, personen har oplevet, til personen skriver sin erindring herom ned, jo mindre sandsynligt er det, at personen kan huske mange detaljer om begivenheden. Samtidig betyder eftertidens fortolkning af en begivenhed ofte, at personer, som har oplevet begivenheden, ubevidst kan have en tendens til at erindre den i overensstemmelse med eftertidens fortolkning af begivenheden. Videre skal man være bevidst om, at erindringer som kilder er subjektive og tit er ”jeg-fokuserede”. Det vil sige, at erindringens ejermand vil have en naturlig tendens til at sætte sig selv i centrum for begivenheden og at beskrive den ud fra sin subjektive oplevelse. Endelig skal man overveje, hvorfor folk overhovedet nedskriver og evt. udgiver deres erindringer. Ofte er der tale om et ønske om et bestemt eftermæle, enten bare til ens nærmeste eller, hvis man er en kendt person, ens offentlige, kendte eftermæle.

¹ Erindringen stammer fra Cavlings bog ”Efter Redaktionens Slutning” fra 1928, men er her gengivet fra bogen ”En bygning vi rejser”, bind 1, af Oluf Bertolt mfl., Forlaget Fremad 1954-55, s. 72-73.

Fokuspunkter til kilden

Hvordan beskriver Henrik Cavling slaget på Fælleden?

Beskriv sproget i kilden og tag stilling til om der er overensstemmelse mellem sprog, indhold og erindringens hovedperson, den dengang 14-årige Cavling.

Overvej, hvordan forholdet mellem kildens sproglige og indholdsmæssige fremstilling af slaget på Fælleden kan forklares i forhold til kildens dateringstidspunkt og dens afsenders position og profession på dateringstidspunktet.

Undersøg om Cavlings erindring støttes af nogle af de andre kilder i kildekassen og vurder om Cavlings erindring er en god kilde til slaget på Fælleden og begrund. Overvej hvad kilden også kan være en kilde til.

Henrik Cavlings erindring om slaget på Fælleden

”Nu gik jeg søndag eftermiddag den 5. maj med hastige skridt til fra Lyngby til Nørrefælled. Ved Lundehuset kom staldmesteren ud på vejen og advarede de indefter kørende mod at køre længere, og skønt denne advarsel måske blot havde til hensigt at fylde Lundehuset med vejfarende, fremkaldte den hos mig en eventyrlig følelse af, at jeg nærmede mig en revolution.

Det så forresten også temmelig broget ud, da jeg ved 15-tiden nåede ind på Nørre Allé, hvor småtræerne langs med vejen allerede stod i svagt forårsspring. Nørrefælled var dengang ubebygget og de to alléer, Nørre og Øster, tegnede sig for øjet som en vældig stikpasser mellem hvis ben, den grønne flade dannede en stor trekant.

Fra Nørre Allé opdagede man nu over ved den østlige side af trekanten lange rækker af tropper, tilhørende flere våbenarter ialt to batailloner infanteri, husarer på vældige gangere, en vrimmel af politibetjente og – artilleri! Pladsen foran denne troppestyrke lå åben, men bagved St. Johannes Kirke og langs med Blegdamsvejen bølgede en stor menneskemængde. På Skt. Hans Torv, hvor jeg nu stod, var alle gadehjørner nu bevogtede med infanterister, og mellem kirken og Nordre Birks arresthus fandtes opstillet flere hundrede betjente, som skulle standse de fra Nørrebro kommende skarer. Betjentene stemte ryggen mod de fremtrængende, der i den stærkere trængsel, udstødte råb og skrig.

Politiets hensigt var at forebygge stærk sammenstimlen på Skt. Hans Torv. Kniplerne blev trukket frem, og da det begyndte at regne vel rigeligt med slag i hovedet, opstod der en voldsom trængsel foran Skt. Johannes Kirke. Dørene til kirken blev trykket ind, og en yngre præst, der stod på prædikestolen og holdt eftermiddagsgudstjeneste, fik pludselig fuldt hus. Han gjorde et ophold, så sig uroligt om og standsede sin prædiken. Lidt efter tog han fat på ny, og ingen forstyrrede ham, før han på et sted i talen sagde: "På Moses' stol sidder nu de skriftkloge og farisæerne", så hørte man en dyb stemme sige: "Det er hørt". Præsten bad en bøn og kirken tømtes under orgelspil.

I følge med adskillige andre kirkegængere blev jeg nu fra Skt. Hans Torv af trængslen ført mod Fælleden, hvor husarer med sabler splittede mængden og drev en del af den mod Store Vibenshus. Man hørte råb og skrig af indignation, men også latter og brandere² fra folk, der i deres hjerters enfold troede, de var ude på kommers. Til dette publikum henvendte sig bl.a. murer Grøn, en kendt komisk figur fra folkemøderne. Han havde på det store nattemøde i dansesalonen Phønix kælder råbt: " Jeg frygter ikke de halvtredspunds granater. Jeg kommer til hest!".

Og virkelig kom Grøn ridende på en gammel krikke. Spasmagerne mellem demonstranterne samlede sig om ham og trak ham fra begge sider i benene, så han blev meget vred og kaldte på værtinden "Madam Græsmeier". Til sidst sporede han krikken, så den stejlede og gik på bagbenet. Det vakte vild jubel. Men i det samme tog betjentene murer Grøn og førte ham til nærmeste politivagt.

Under dette befandt jeg mig på fælleden, hvor ophidsede talere, stående på mænds skuldre og opfordrede til modstand. Der blev kastet sten og hestepærer på soldaterne, og da en ung husarofficer rantes af et projektil, kommanderede han: "Frem". Et voldsomt sammenstød fandt sted, men det blev uafgjort, idet et nyt og uanet våben blev bragt i anvendelse. En sværm af mænd, belæssede med snus i pakker, uddelte disse og styrede selv frem og slog husarer, betjente, dyr og mennesker snus i øjnene. Et øjeblik tumlede snuskastere og soldater, betjente og militærpersoner, pæne arbejdere og regulære bisser om imellem hverandre i vild forvirring, blændet af snusen, der sved i øjnene og under hyl og hvinen trampet på af politi og rytteri. Blind af snus blev jeg flere gange væltet omkuld of trillede rundt, mistede min kasket og fik det ene trøjeærme revet i las. Fortumlet styrtede jeg af sted – det regnede med knytnæveslag og spark, og først da jeg befandt mig i alléen og kunne samle mine tanker, stod det mig klart, at jeg havde oplevet noget usædvanligt. Det stod mig også klart, at mine møre lemmer længe ville minde mig derom. Men selvfølgelig. Anderledes var det ikke når man går til revolution.”

² Vandede vittigheder

Præsentation af kilde 12 – Henrik Cavlings erindring